

מרכז תרבות דתי לנוער
נוה שאנן (ע"ר)

מרכז
תרבות
דתי

עלון

נוה שאנן

מלאכת הקלי והכרמל בגליל - עולם הולך ונעלם / ד"ר צבי הר-שפר

מבוא:

בתהליך הבשלת התבואה ניתן להבחין בשלושה שלבים שניתן להכין מכל אחד מהם סוג מיוחד של מזון.

השלב הראשון מכונה בשם "אביב" משום שבגדול התבואה מתרוקן מהמילוי הלבן והופך להיות נבוב וחלול, השיבולים עדיין ירוקות אך הגרגירים התעבו דיים ואינם נמעכים בלחיצת אצבע. אפשר למלול אותם, להוציאם מהשיבולת ולאכולם "חיים". גרעיני האביב הירוקים רכים ומתוקים וניתנים לאכילה כמות שהם, אך לא ניתן לשמרם ולאגורם לעתיד כי הם מתעפשים ומתקלקלים במהירות.

השלב השני מכונה "כרמל" ובו התבואה מצהיבה למחצה ונותר בה עדיין גוון ירוק. גרגירי השיבולים טרם סיימו את תהליך ההבשלה, אך הם די לחים ועדיין לא קשים כך שניתן לאכלם טריים כמות שהם לאחר מלילתם מהשיבולת. בנוסף לכך כבר ניתן לשמרם אם מהבהבים אותם באש, קולים אותם קלות ומייבשים אותם ואז הם משתמרים לזמן רב. את הכרמל ניתן אפוא לאכול טרי ולח, או מהובה וקלוי-ישר מהמדורה-ואז טעמו משתפר, וכן ניתן לשמרו לימים הבאים.

במקרא ובתקופת הבית השני נהגו לכנות את הכרמל גם בשם "מלילות", שמו הארמי, בו הוא מופיע בתרגומים למקרא (פרוכין), השתמר עד היום בערבית(פריכה).

השלב השלישי מכונה "קלי" ובו התבואה בשלה כליל, הגרגירים כבר קשים ויבשים ולא ניתן לאכלם כמות שהם, אך ניתן לרככם על ידי קליה.גם בימינו נוהגים הכפריים לקלות גרעיני חיטה על גבי קימורית הפוכה (סאג').

הכנת הכרמל בגליל:

באביב המאוחר לאחר חג הפסח, (ובשנים מעוברות בתקופת חג הפסח עצמו), ניתן להבחין בשדות החיטה שבגליל, בעשן המיתמר פה ושם בשולי השדה.

כשמתקרבים למוקד העשן, רואים כפריים ערביים, העסוקים עם נשותיהם ובניהם במלאכה מסורתית של הכנת הכרמל המכונה בערבית "פריכה".

במקרא נזכרים הקלי והכרמל בהקשר לעומר: "ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה..." (ויקרא, כ"ג 14), וכן במלכים: "ואיש בא מבעל שלישה ויבא לאיש האלהים לחם ביכורים עשרים לחם שעורים וכרמל בציקלונ" (מלכים ב' ד' 42), ובמגילת רות: "ויצבוט לה קלי, ותאכל ותשבע ותותר.." (רות ב' 14). כנראה, הקלי והכרמל שימשו כמרכיבים חשובים בסל המזון המסורתי, של החקלאי בתקופת המקרא, המשנה והתלמוד.

התהליך מתחיל בקציר השיבולים במגל, בשלב שבו גרעיני החיטה כבר מלאים ובשלים, אך לא יבשו לחלוטין. מראה השדה ירוק צהבהב, לאחר שלב ה"אביב"- המצוין במקרא דגן ירוק ורך, שבו הגרעינים טרם בשלו.

מקור המילה "כרמל", בנוטריקון: כר-מלא, דהיינו, גרעיני החיטה התמלאו, אך עדיין לא יבשו, והם בשלים למחצה.

המשך

המשך מעמ' 1

לאחר הקציר, שוטחים את השיבולים לייבוש על יריעות בשדה ולאחר יום שורפים את השיבולים במדורות, תוך כדי בחישה בקלשונים, וחורכים את המלענים, העלים והגבעולים. בסיוור ברמת הגלעד שבעבר הירדן, ראינו מדורות לקליית הדגן, בשיטה המסורתית, בו בזמן שבגליל עברו כבר בהדרגה לשימוש במבערים ולהביורים מודרניים.

לאחר הקלייה, שוטחים את השיבולים על יריעות בשדה ליום עד יומיים לייבוש בשמש, ובשלב הבא, דשים את הקלי במדושה מכנית (או לעיתים בדיש מסורתי), ומפרידים את התבן והמוץ מן הגרעינים.

הגרעינים הקלויים, עוברים ניקוי בכברה, מלאכה המסורה בדרך כלל לנשות המשפחה, ואז הם מאופסנים בשקים ובצנצנות, ומשמשים להכנת מרקים, דייסות (ריפות), ושאר מאכלים, ואף נאכלים כמות שהם.

בעונה הקצרה של הכנת הכרמל, הנמשכת כשבועיים עד שלושה שבועות, נוהגת המשפחה הכפרית ללון בשדה במלונות ארעיות כדי לנצל את שעות היום, ואף הלילה, על מנת להספיק להשלים את התהליך, בתזמון הקצר של טרום הבשלה מלאה בשדה הדגן.

הכרמל נודע בטעמו המשובח ובסגולותיו הבריאותיות, והוא מבוקש בשנים האחרונות בקרב שוחרי מזון בריא ברחבי הארץ.

כיום ניתן לרכשו גם בחנויות טבע למיניהן בעונת ראשית הקיץ, ובעיקר בשווקים הערביים המסורתיים בדוכני הקטניות שבנצרת, בעכו, בשפרעם וכד'.

ניתן להקפיא שקיות של גרעיני כרמל, ולהפשירן לאחר מכן לבישול במהלך כל השנה. מומלץ לצפות בהכנת הקלי והכרמל, בחודש אפריל-מאי, בבקעת תורען (בית רימון), בשדות שבצידי כביש מספר 77 טבריה - צומת המוביל, במיוחד בקטע שבין צומת גולני לבין צומת בית רימון.

תמונות מטיול סיום שנה – קבוצת מטיילים עם צביקה

סיפור קצר

חזרנו לחיפה / נעמה מורל

לפני שנה עברתי לשכונה יחד עם בעלי דוב ושני ילדי, שינדי ומיכאל. לפני כן גרנו בירושלים.

אנחנו לכאורה לא קשורים לחיפה בכלל, שנינו עובדים באיזור המרכז ואין לנו משפחה כאן (חוץ מאמא וסבתא שלי שעברו גם הן בעקבותינו). אני אוהבת להתבדח ולהגיד שהמעבר שלנו לחיפה הוא "הגירה פנימית". הקשר שיש לנו לשכונה הוא דווקא מהצד של חמי האמריקאי. סבא של בעלי, הרב פרופ' שמואל מורל, חקר ולימד תלמוד באוניברסיטת בינגהמטון במדינת ניו יורק בארצות הברית. בשנת 1985, כשחמי, איתן מורל, היה בכיתה י', הגיעה כל המשפחה לשנת שבתון באוניברסיטת חיפה, והתגוררה ברחוב התיכון.

איתן מספר: "הייתי בכיתה י', למדתי ביבנה. אחותי סימה הייתה בכיתה ז' ולמדה בעירוני ו'. אחי הגדול אבי כבר היה בשנה ב' בישיבת שעלבים. מאוד נהננו באותה שנה. הלימודים לא היו כל כך קלים, בגלל השפה, אבל זה לא היה נורא. "בכל יום שני ההורים שלי הלכו לשיעור אצל הרב בנדיקט באחוזה. בשיעור השתתפו בין השאר פרופסורים דתיים עם נשותיהם. אותה חבורה גם נהגה לשחות יחד בבריכה כל שבוע. משעשע להיזכר בזה, כי היום זה כמובן לא היה קורה".

סימה מספרת: "הייתי בבני עקיבא, והתארחתי לשבת אצל משפחה ביישוב קרוב. הייתה להם תמונה על הקיר של רב מבוגר שלא הכרתי, אז שאלתי אם זה סבא שלהם. הם צחקו ואמרו שלא - זה הבבא סאלי."

איתן בחר לעלות לארץ אחרי התיכון, ללמוד בישיבה ולשרת בצבא, והקים משפחה עם ורדה לבית לינזר, גם היא עולה חדשה מארה"ב. לפני כמה חודשים גם סימה עלתה יחד עם בעלה ושלושת ילדיהם.

חוויות הילדות של עולים חדשים ושל ילדיהם שונות בתכלית לעתים קרובות. ההצטלבות הקטנה הזאת סוגרת את המעגל, ומעט מרככת את התלישות שבהגירה.

פעילות נוער

הי נוער יקר מה שלומכם?

קולטים שחלפה כבר השנה?

אני עדיין לא... 🙏 שמחה לפגוש אתכם בפעילויות השונות- משתתפים, מתגבשים ונהנים. ב"ה זכינו השנה לפתוח רשמית את חדר הנוער שלנו! שימש אותנו נאמנה במהלך השבוע ובסופי השבוע יחד עם משחקי חברה שהיו מאסט 😊

שמחה לשתף אתכם שפנינו הלאה!

בעז"ה מגבשת לה תוכנית קיץ חוויתית ושווה במיוחד תוך שיתוף פעולה שלכם הקיץ ניהיה במודל "השקעה בעצמי", נלמד טכניקות אומנות, נשמע מוסר מגדולים ונזכה להתקרב אל עצמנו- להעשיר את עצמנו ובעיקר להעצים!

כי יש לנו על מה להיות גאים 🙏

הקיץ- ימי ראשון, שלישי וחמישי יהיו ימי ברזל בלוח לפעילות שותפת במהלך חודש יולי.

שריינו לכם את הערבים 🙏 אעדכן ימים ספורים לפני כל פעילות איזו פעילות תתקיים.

למי שעדיין לא בקבוצת הווצאפ שלנו מוזמן לשלוח לי הודעה ואצרף אותו :) ניפגש, מעריכה, **הודיה קרמן - רכזת הנוער**

תמונות מערב הסיום של חוג גיטרה - עם מיכאל גולוד

הרצאה להורים

חיפה
Haifa - חיפה

מרכז תרבות דתי לנוער
נווה שאנן (ע"ר)

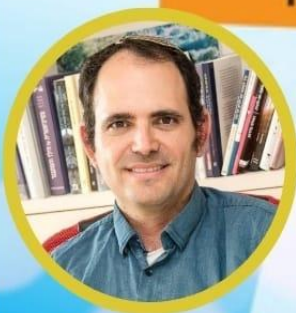

הורים יקרים
אנו מזמינים אתכם
להרצאה

הופכים את החופש לגדול
יום ראשון | 25.06.23 | 20:15

מרכז תרבות דתי

כתובת: התיכון 39 נווה שאנן חיפה

בהרצאה נחשף אל מאפייני גיל ההתבגרות,
התנהגויות מסוכנות וצריכת אלכוהול,
נרכוש כלים לשיח מחבר עם ילדינו,
ניתן מקום לשאלות שמעסיקות את כולנו.

הכניסה חופשית

אלעד חמיאל קרמינולוג קליני, מלווה ומטפל בהורים ומתבגרים

נשמח לראותכם

חפשו אותנו ב: הרשות לביטחון קהילתי חיפה

ברכות ואיחולים

• נישואים - "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה" (ירמיהו ל"ג י"א)

- למשפ' תרצה וצבי רוט לנישואי הנכד
- לגב' שמחה נבון לנישואי הנכד שי
- למשפ' רינה וחיים מייזלס לנישואי הנכדה אליה

• אירוסין - "וארשתיך לי לעולם...וארשתיך לי באמונה" (הושע ב')

- למשפ' עדי ויואב פלג לאירוסי הבת שיר
- לגב' יוכי פלג לאירוסי הנכדה שיר
- למשפ' הילה ושי וייסברג לאירוסי הבת עדן
- למשפ' חיה ורן דניאל לאירוסי הבן ישי
- למשפ' יפה ומשה שרון לאירוסי הנכד ישי
- למשפ' עדה ואלי גנוט לאירוסי הנכדה הדסה

לטובה רינגל ליום
הולדתה ה - 100

• ילדים - "בניך כשתילי זיתים סביב שולחנך" (תהילים)

- למשפ' עדי ודביר קהתי להולדת הבת
- למשפ' עדי ויואל בר שלום להולדת הבת

• בר/בת מצווה - "בני תורת אל תשכח ומצוותי יצור על ליבך" (משלי ג' א')

- למשפ' ורדית ומתן ישי לבר המצווה של הבן איתי
- למשפ' רעות ועידו שרוני לבר המצווה של הבן אניעם
- לגב' שרה דויטש לבר המצווה של הנכד אניעם
- למשפ' מיכל ונפתלי סלוטקי לבת המצווה של הנכדה אביטל
- לגב' תחיה ליברמן לבר המצווה של הנכד יהונתן

• לנכדים ונינים - "וראה בנים לבניך" (תהילים)

- למשפ' עדנה וראובן בנדל להולדת הנינה
- למשפ' יעל ורוני מוננהייט להולדת הנכד
- למשפ' פנינה ואבי קדוש להולדת הנכדה
- למשפ' שרה ושמואל מרק להולדת הנכדה
- למשפ' חוי וחגי קפקא להולדת הנכדה
- למשפ' רותי ורוני אברדם להולדת הנכדה
- למשפ' יהודית ומשה שכטר להולדת הנכד
- למשפ' חפצי וגרשון פוגל להולדת הנכדה
- למשפ' ליאת ואורי לבב להולדת הנכד
- לגב' הדס וסרמן להולדת הנכדה

ברכות לרב דוד מצגר
לקבלת יקיר העיר
חיפה.

אבלים - "המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד"

- לבנצי ויוני רפפורט במות האם ברכה ז"ל
- למשפ' צבאח במות הרעיה והאם רחל ז"ל

מנהל המרכז

בפרשתנו פרשת "חוקת" אנו נקרא את שירת הבאר. "אז ישיר ישראל את השירה הזאת, עלי באר ענו לה".

ישראל שרים. והיכן משה? משה נמצא ב: "אז ישיר משה ובני ישראל..". -השירה בהא' הידיעה על ים סוף. **שירת הבאר**, שרים אותה בשנת ה-40 של המדבר, לפני הכניסה לארץ. כן, באר חופרים, באר מגלים. ומגיעים למקור המים שתחתיה - המעיין. מעיין שמפכה את מימו מלמטה למעלה. אך על האדם לשאוב, להתכופף, ולהנות משיאבתו ועמלו. זהו העניין לפני הכניסה לארץ- כאן בארץ ישראל עמלים, מזיעים משתדלים. לא כמו שירת הים, שהייתה ביציאת מצרים. סומכים על הנס, על השמיים ועל אבינו שבשמיים. אלא, תתחילו מלמטה - וימשיכו מלמעלה. עולם העמל, עולם המעשה - לא נמצא במדבר. ושירת הבאר מבארת לנו, את חובת ההשתדלות. תורה - נמשלה למים, אך למים ששותים, וזה יכול להיות ממי הבאר, ממי מעיין ומנהרות ונחלים שראויים לשתיה. מי ים - הם מלוחים. התורה מתוקה מאוד, ומשמחת אלוקים ואדם. כדי שזה יקרה, חייבים עמל והשתדלות. אין ספק שהתורה בשירת הבאר רואה הכנה חשובה ועצומה, לקראת הכניסה לארץ ישראל ולכן חייבים לדעת שאדם משתדל מלמטה ומסייעים בידו מלמעלה. כן, משה רבינו על הים, וישראל על הבאר. תורת משה שהיא תורת ישראל, האומרת אחרי שירדה מן השמיים, על ישראל לקיימה ולעשותה מן הארץ. כל הנחלים והמעיינות הולכים אל הים, אך הים אינו מלא, למה? כי הוא מחכה שישראל יקיימו ויבצעו וישקו עצמם. (מתוך דברי הרב שמעון אמור)

שנזכה לעמול, לפעול, להוציא מים מתוקים ולראות ברכה במעשי ידינו.

שבת שלום

ניר שער מנהל המרכז

מהנעשה במרכז

- למס' ימים נפגשתי עם מנהל התפעול מר אוהד דורפמן ומנהל שפ"ע גולן גבעון בנושא: חידוש גן השעשועים במרכז, סוכם שבמהלך הימים הקרובים הגן יכנס לפעילות שוטפת של אגף שפ"ע ויבחן חידוש הגן מחדש.
- זה החודש השני שאנו מקיימים מועדון ה"בית החם" במרכז תרבות בשיתוף אגף הרווחה של עיריית חיפה והבית הספרדי (המשך פעילות עמ' 8)
- מטילים עם צביקה - קבוצת המטיילים חגגה את סיום השנה בטיול בגליל המערבי ואירוח בכפר חורפיש, זה המקום להודות לד"ר צבי הר שפר על השנה החמישית.
- זה המקום להודות למר יואב רמתי על הסיוע באירועי הקיץ שבמרכז תרבות דתי.
- בימים אלו אנו מגיעים לסיומה של שנת פעילות החוגים ברצוני להודות לצוות המרכז ולצוות המורים המדריכים וכמובן לכם הילדים על שהשתתפתם בחוגי ופעילויות המרכז. בימים אלו אנו עובדים על תוכנית חוגים לשנת תשפ"ד, נשמח לשמוע על רצונותיכם ואם הסתייע בידנו נפתח חוגים חדשים.
- ביום ראשון הקרוב (25.6) בשעה 20:15 תתקיים סדנא להורים בשיתוף הרשות לביטחון קהילתי חיפה, ומוגנות ברשת. **"הופכים את החופש לגדול"** - עם אלעד חמיאל - קרמינולוג קליני, מלווה ומטפל בהורים ומתבגרים.

הבית החם

חיפה
Haifa - חיפה

מרכז תרבות דתי לנוער
נוה שאנן (חיפה)

הבית
הספרדי
מרכז תרבות וחינוך

"הבית החם"

לאזרחים וותיקים

מזמין את הציבור בימי שלישי בשעה 10:30
לסדרת מפגשים והרצאות בנושאים:

ט"ו בתמוז | 4.7.23 - העצמה נשית ותובנות על החיים
השדרנית הילה שחר

כ"ב בתמוז | 11.7.23 - חשיבה חיובית - פרק א - שמחה גולדשטיין

כ"ט בתמוז | 18.7.23 - בוקר של כיף בבית הספרדי ברחוב גדליהו

ז' באב | 25.7.23 - חשיבה חיובית - פרק ב' - שמחה גולדשטיין

במרכז תרבות דתי נו"ש
רח' התיכון 39 נוה שאנן חיפה

04-8231068 | 04-8226517 | 054-5290230

אירועי קיץ

מרכז תרבות
דתי נו"ש, חיפה

תוכנית אירועים קיץ תשפ"ג

יום חמישי | כ"ד בתמוז | 13.7.23
בשעה 20:15 | כניסה 10 ש"ח
נוער ומבוגרים

טל ברודי

אנחנו על המפה
הרצאה בנושא "ציונות וכדורסל"

יום שלישי | כ"ב בתמוז | 11.7.23
בשעה 16:30 | הכניסה חופשית
ילדים

פעילות חוויתית לילדים עם משטרת ישראל

יום רביעי | ערב תשעה באב | 26.7.23

הכניסה חופשית
נוער ומבוגרים

הרצאות ושיחות לתשעה באב

יום שני | כ"א בתמוז | 10.7.23
בשעה 20:15 | כניסה 10 ש"ח
נוער ומבוגרים

אלידע בר שאול

מישהו היה צ'ריה!
הרצאה סוחפת בנושא ערך
הערבות ההדדית של עם ישראל.

יום חמישי | י"ד באב | 31.8.23
כניסה 20 ש"ח
נוער ומבוגרים

יהודה וחקיסרים

במופע סיום החופש הגדול

יום רביעי | ט"ד בתמוז | 5.7.23
עלות למשתתף 50 ש"ח

טיול נוער גמ"ח

יום שלישי | כ"ט בתמוז | 18.7.23
בשעה 17:00 | הכניסה חופשית
ילדים ונוער

גימינג ומשחקי מחשב

יום ראשון | ה' באב | 23.7.23
בשעה 16:30 | כניסה 10 ש"ח
ילדים

פעילות לילדים עם מכון המקדש

